

آشپزخانه و آشپزخانه

۳۶

CHECKED

Checked
1987

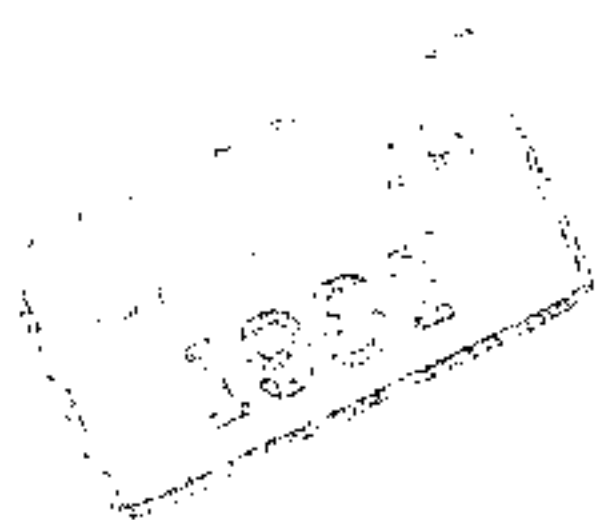
گزارش سفریند

از طرف

دکتر علیرضا حسینی

نماینده دانشگاه در کنفرانس‌های آسیائی
عضو هیئت سیاسی و اقتصادی و فرهنگی اعزازی بهند

چاپخانه و اسناد

گزارش سفریند

از طرف

دکتر علی محمد مصدق

نماینده دانشگاه در کنفرانس ملت‌های آسیائی
عضو هیئت سیاسی و اقتصادی و فرهنگی اعزازی پیمان

چاپخانه دانشگاه

دیباچه

کنفرانس ملت‌های آسیائی که در فروردین ۱۳۲۶ در دهلی تشکیل یافت از دانشگاه تهران نیز دعوت کرد که نماینده‌ای برای شرکت در جلسات و مذاکرات بفرستد، چون در همان اوان يك هیئت سیاسی و اقتصادی و فرهنگی از طرف دولت ایران بکشور هندوستان مامور شده بود از طرف شورای دانشگاه آقای دکتر غلامحسین صدیقی استاد جامعه‌شناسی دانشکده ادبیات بنماینده گی دانشگاه تهران در کنفرانس ملت‌های آسیائی و عضویت هیئت اعزامی سیاسی و اقتصادی و فرهنگی انتخاب و تعیین شدند.

مدت مأموریت این هیئت از ۱۵ اسفند ۱۳۲۵ تا ۷ خرداد ۱۳۲۶ بطول انجامید در بازگشت آقای دکتر غلامحسین صدیقی گزارش مبسوطی درباره مأموریت خود بریاست دانشگاه تقدیم کردند و چون این گزارش نکته‌های سودمند در برداشت از طرف شورای دانشگاه مقرر شد که برای استفاده دانشگاهیان و دیگران از اهل فن طبع و منتشر گردد.

مقام ریاست دانشگاه

عطف بابلاغ شماره ۲۷۷۵۲ مورخ ۱۳۲۵/۱۲/۱۴ دانشگاه تهران محترماً معروض میدارد.

نگارنده بانفاق جناب آقای علی اصغر حکمت رئیس هیئت سیاسی و اقتصادی و فرهنگی اعزامی به هندوستان و جناب آقای مصطفی قلی رام نماینده وزارت دارائی در هیئت مذکور و خانم صفیه فیروز نماینده انجمن بانوان در کنفرانس ملل آسیائی و آقای دکتر مهدی بیانی نماینده انجمن روابط فرهنگی ایران و هند و آقای محمد تقی مفندری نماینده انجمن روزنامه نگاران و وزارت کار و تبلیغات در تاریخ ۱۳۲۵/۱۲/۱۵ برای مطالعه اوضاع جدید هندوستان و تأیید روابط و تجدید علائق دیرینه بین دو کشور و هم چنین برای ترتیب شرکت در کنفرانس ملل آسیائی از تهران بدهلی حرکت کرد اعضاء هیئت در تاریخ ۱۳۲۵/۱۲/۱۷ بکوئته رسیدند آقای احمد قدیمی کنسول دولت شاهنشاهی از هیئت استقبال نمودند هیئت دوروز در کوئته برای تهیه وسائل حرکت منوقف گشتند از نتیجه تحقیقاتی که در محل و از آقای قدیمی بعمل آمد معلوم گردید که بسیاری از اهالی آن شهر بتحصیل زبان فارسی علاقه منداند و چون از چهل هزار سکنه شهر تقریباً ۱۶ هزار تن شیعه امامی اثنی عشری هستند و بکشور ایران دلنستگی دارند و در دو دبستان و یک دبیرستان اسلامی بتحصیل زبان فارسی اهمیت مخصوص میدهند جناب آقای حکمت بوزارت

فرهنگ پیشنهاد کردند که از محل اعانات به مدارس خارجه همه ساله لااقل دوازده هزار ریال برای مدارس کویته منظور شود که با نظر کنسول گری به حساب ماهانه مدرسه دانش آموزان آورده شود مشروط بر اینکه در هر سال ده نفر شاگرد بی بضاعت ایرانی نژاد در آن مدارس پذیرند و زبان فارسی را بآنها بیاموزند و نیز يك دوره کامل از کتابهای فارسی که در اختیار وزارت فرهنگ است (اعم از کتب درسی و غیر آن) برای کتابخانه مدرسه متوسطه کویته بفرستند و بعد نیز این اقدام را پس از طبع کتب جدید ادامه دهند. این پیشنهاد مسورد قبول جناب آقای دکتر شایگان و وزیر فرهنگ قرار گرفت و با اطلاع آقای قدیمی قونسول ایران در کویته رسید.

اعضاء هیئت روز ۱۹، ۱۴، ۱۳۲۵ از کویته بندهلی حرکت کردند در فرودگاه دهلی نو جناب آقای علی معتمدی سر کنسول ایران در هندوستان و خانم سار و جینی نیدو Mrs. Sarojini Naidu رئیس کنفرانس ملل آسیائی و شاعر و خطیب مشهور هند و جمعی از معاریف و مخبرین روزنامه‌ها و اعضاء کنسولگری ایران به استقبال آمده بودند مراسم معرفی بوسیله آقای معتمدی بعمل آمد و خانم نیدو رئیس کنفرانس و دکتر اپا دورا Dr. A. Appadorai سر دبیر کنفرانس باعضاء هیئت خیر مقدم گفتند نماینده وزارت خارجه حکومت هندوستان و منشی مخصوص پانندیت جواهر لعل نهرو رئیس حکومت نیز حضور داشتند اعضاء هیئت جمعا روز بعد از مولانا ابوالکلام آزاد وزیر فرهنگ دولت مرکزی هندوستان که از زعماء ملیون هند شمرده میشود و بدوزبان فارسی و عربی و ادبیات آنها آشنائی کامل و علاقه خاص دارد دین نمودند و بعد بملاقات پانندیت جواهر لعل نهرو رئیس دولت موقت هندوستان رفتند آقای نهرو از مشاهیر دانشمندان هند و مؤلف چندین کتاب معروف است معظم له تا چند ماه پیش مدتی

(از نهم اوت ۱۹۴۲ تا ۲۸ مارس ۱۹۴۵) با جمعی از قاضیان ملی هند از آنجمله مولانا ابوالکلام آزاد در قلعه احمدنگر محبوس بود کتاب «کشف هندوستان» را که در سراسر هند و کشور های خارج خواننده و خریدار بسیار پیدا کرده و هزاران نسخه آن بفروش رفته است در زندان با کمک چند تن از دانشمندان مخصوصاً مولانا ابوالکلام آزاد که زبان فارسی را بنادیت نپرو تعلیم داده تألیف کرده است بنادیت نپرو چنانکه میگویند تقریباً نازده بار محبوس شده و در زندان رنج ها کشیده است و در اثر این زحمات و کوشش برای حصول آزادی هند و شجاعت و نبات قدم در عقیده و تقدیم تمام دارائی ارنی خود که بچندین ملیون روپیه مبرسید بملت و مرتبه بلندی که در علم و ادب دارد امروز بمقام ارجمندی نائل گشته و محبوبیت عام یافته است. تشکیل کنفرانس ملل آسیائی بی سبب و بی سابقه نبود: پس از ایجاد سازمان ملل متحد در اغلب کشورها میل و علاقه وافر به تشکیل مجامع بین المللی ظاهر گردید و فوائد همکاری و معاضدت ملل در مشاوره و حل مسائل اجتماعی و رفع مشکلات عمومی بیش از پیش واضح و محسوس گردید. هر چند کشورهای آسیائی از بعض جهات لابد با یکدیگر مباحثت دارند ولی امور و مسائل سیاسی و اقتصادی و صحی و فرهنگی مشترکی نیز که آردی و امنیت و فراخی معیشت و ترقی مردم آسیابدان باز بسته است وجود دارد که موجبات و اسباب نزدیکی آنها را فراهم مبادد و اجتماع و معاونت آنان را ابجاب میکند. از اواخر دسامبر ۱۹۴۵ اقداماتی برای انعقاد يك انجمن از نمایندگان ملل آسیائی در هندوستان شروع شد. در دهلی شورای هندی امور جهانی که بر اثر اقدام بنادیت نپرو سال ۱۹۴۳ تأسیس شده است در نظر گرفت که انجمن منظور را در دهلی تشکیل دهد تا ارباب بصیرت گرد آند و در امور و مسائل مشترك مذکور بندهفیق و تحقیق و بحث

و استقصاء بردازند. معلوم است که اوضاع هندوستان از آغاز قرن بیستم خاصه پس از جنگ اخیر تحولات عظیم یافته است. هندوستان امروز دیگر همه آن کشور عزلت گزیده و خود را از جریان امور و افعی جهان بر کنار گرفته و در بحر سوال روحانی مستغرق گشته و ترك تعلقات مادی گفته نیست. اکنون هندوستان در عالم فرهنگ و تمدن از علم و فلسفه و ادب و صنایع جدید بهره مند و مستفیض شده و در کفه سیاست و زنی یافته است در روش زندگی و تصورات و عقاید و آراء قدیم خود که راویان قصص و اسرار احياناً آنرا برای ما عجیب تر از آنچه بوده نقل کرده اند تغییر داده است اگر هنوز در آن کشور پهناور مردمی با ساده ترین وسائل زندگی اجتماعی و در نازل ترین مراتب تمدن و عقلی و فرهنگ دیده میشوند در جالی نیز وجود دارند که در قلمرو سیاست و علم و اقتصاد و صنعت و ادب بمقام عالی بلکه اعلی رسیده اند و از نروست که میسوان یعنی هندوستان را سرزمین اضداد گفت.

تقسیم شورای امور جهانی بموقع عمل رسد و دعوت شوری (سپتامبر ۱۹۴۶) در کشورهای شرقی از جمله ایران بحسن قبول تلفنی و اجابت شد.

از تاریخ ورود هیئت بدلهلی نو (نوزدهم اسفند ۱۳۲۵) تا آغاز کنفرانس ملل آسیائی (دوم فروردین ۱۳۲۶) اعضاء هیئت با مقامات رسمی و رئیس دبیر خانه کنفرانس و هیئت های نمایندگان ملل آسیائی ملاقاتهایی بعمل آوردند و در کمیسیونهای مقدماتی که برای اداره کنفرانس تشکیل میشد شرکت کردند و هر روز در حضور جناب آقای حکمت راجع بامور مربوط بکنفرانس و وظائف و اقدامات هیئت به بحث و مشاوره می پرداختند و چون در این روزها از طرف مقامات رسمی بافتخار هیئت های نمایندگان مجالسی تشکیل میگردد در این مجالس با بزرگان و رجال سیاسی و فرهنگی هند و نمایندگان

کشور های دیگر معارفه و مصاحبه بعمل میآید .

نمایندگان ملل در کنفرانس آسیائی مهمان دولت هندوستان بودند و ای چون اعضاء هیئت اعزامی علاوه بر شرکت در کنفرانس مأموریت دیگر داشتند از دعوت دولت هند تشکر کردند و مأموریت خود را در آن کشور بخرج خود پایان رسانیدند .

در کمیسیونی که برای ترتیب وضع نمایندگی ایران در کنفرانس ملل آسیائی در حضور آقای حکمت در تاریخ بیست و هفتم اسفند ۱۳۲۵ منعقد شد مقرر گردید که چون دولت ایران در این کنفرانس رسماً شرکت نکرده و کنفرانس هم دولتی نیست و جناب آقای حکمت نماینده دولت و رئیس هیئت رسمی اعزامی Mission بنده هستند و جناب آقای مصطفی قلی رام نیز نماینده رسمی وزارت دارائی در هیئت مذکور میباشد اصلح آنست که نگارنده بسمت رئیس هیئت نمایندگی ایران (دلیگیشن Delegation) در کنفرانس ملل آسیائی بدییرخانه کنفرانس معرفی شوم . بنا براین تصمیم آقای حکمت رئیس هیئت اعزامی بسمت عضو ناظر و آقای رام نیز بهمین سمت و آقای دکتر مهدی بیانی بسمت نماینده انجمن روابط ایران و هند و آقای محمد تقی مقتدری بعنوان نماینده انجمن روزنامه نگاران و بانو صفیه فیروز بنمایندگی انجمن بانوان بدییرخانه کنفرانس معرفی شدند .

ساعت ۲۱ روز اول فروردین ۱۳۲۶ تمام نمایندگان در مهمانخانه کنستی توشین هاوس (Costitution House) که برای مسکن نمایندگان ملل در کنفرانس منظور تخصیص داده شده بود تجمع کردند و آداب معرفی رسماً بعمل آمد .

روز دوم فروردین ۱۳۲۶ ساعت یازده رؤساء هیئت های نمایندگی در کنستی توشین هاوس حاضر شدند و راجع بر رئیس کنفرانس و رؤساء کمیسیونها تصمیماتی اتخاذ گردید درین جلسه ریاست یکنی از جلسات

عمومی کنفرانس بعهده این جانب موکول گشت و نیز نگارنده عضو هیئت مدیره کنفرانس Steering Committee شناخته شد.

(کنفرانس)

ساعت پانزده و نیم روز دوم فروردین ۱۳۲۶ (۲۳ مارس ۱۹۴۷) عموم نمایندگان در «کنستی توشین هاوس» جمع شدند و از این محل با تشریفات خاص بقلعه پورانا حرکت کردند ساعت شانزده و نیم هیئت ها با احترام و شکوه بسیار به محل کنفرانس که تقریباً ۱۲ هزار تن در آنجا بانظم و ترتیب اجتماع کرده بودند وارد شدند. حضار با کف زدن متوالی به هیئت ها شاد باش میگفتند. نمایندگان ملل در جاهای مخصوص خود که با پلاک ها معلوم شده بود قرار گرفتند.

کشورهای ذیل در این کنفرانس شرکت کرده بودند:

آذربایجان قفقاز. ارمنستان. ازبکستان. اسرالیایا. افغانستان اندونزی. ایران. بتان. برمه. تانجکستان. نپت. ترکمنستان. ترکیه. چین. سیام. سیلان. فلسطین. فیلیپین. قرغیزستان. قزاقستان. کره. گرجستان. مالایا. مصر (که بسبب اشترک در امور فرهنگی و اقتصادی و سیاسی با ملل شرق نزدیک و میانه دعوت شده بود). مغولستان. نپال. ویت نام. نماینده اتحاد عرب (عرب لیگ) نیز حاضر بود از مؤسسه روابط صلح نیویورک سه عضو ناظر و از مؤسسه همایونی امور بین المللی لندن سه عضو ناظر و از اتحاد جمهوریهای شوروی سوسیالیستی دو عضو ناظر و از سازمان ملل متحد (نیویورک) یک عضو ناظر و از مؤسسه انتظام بین المللی کار و از جمعیت هندوهای جنوب آفریقا هر کدام یک عضو ناظر در کنفرانس شرکت جستند.

در میان ۲۴۳ تن نمایندگان و اعضاء ناظر رجال بزرگ سیاسی و فرهنگی و اقتصادی و نخست وزیران و وزیران و استادان دانشگاه و نمایندگان مجلس دیده میشدند اجتماع این عده از نمایندگان ملل

آسیائی که دارای زبان و نژاد و دین و فرهنگ و اخلاق و رسوم و عادات و عقاید و لباس مختلف و متنوع بودند در يك مجلس بزرگ بين المللی مخصوص بحث در امور فرهنگی و اقتصادی و اجتماعی بدون توجه سیاست و دین امری بکلی بی سابقه و بدیع بود از احزاب و شعوب مختلف هند اعم از مسلمان و هندو جمعی در کنفرانس حضور داشتند تنها حزب مسلم ليك و طرفداران پاکستان از شرکت در کنفرانس خود داری کردند زیرا این کنفرانس را نتیجه ابتکار و اقدام حزب کنگرس میدانستند و حتی در آغاز حال نسبت به کنفرانس راه مخالفت پیش گرفتند ولی پس از مذاکرات و مباحثاتی که میان زعماء آنان با نمایندگان حاضر در کنفرانس بعمل آمده معلوم شد که کنفرانس دارای منافع و فوائد عمومی است و **حقی** شرکت مسلمانان و نمایندگان ملل اسلامی در آن بنفع حزب مسلم ليك است. ریاست نخستین جلسه عمومی با خانم ساروجینی نبهرو شاعر هندو و خطیب بزرگ و عضو حزب کنگرس همکار و پیرو مهاتما گاندی و پانندیت نهرو بود خانم مزبور رؤساء هیئت های نمایندگان یکسان جایگاه جللی و مخصوص هیئت رئیسه که جبهه آن با نفشه بزرگ آسیا و پرچم ملل شرکت کننده در کنفرانس مزین شده بود خواننده آفای سر شری رام Sir Shri Ram رئیس کمیته پذیرائی جلسه عمومی کنفرانس را با نطق خیر مقدم افتتاح کرد پس از پانندیت جواهر لعل نهرو نطق بشیعی بزبان اردو و پس از آن بزبان انگلیسی ایراد نمود به نمایندگان خیر مقدم گفت پانندیت نهرو در ضمن نطق خود چند مورد سوابق تاریخی و فرهنگی ایران را تسجید و تجلیل کرد پس ازورئیس کنفرانس خانم نبهرو بزبان انگلیسی با کمال استادی نطق شیوائی نمود و در ضمن نطق خود باین شعر سعدی (بلبل مزده بهار بیار) مثل جست و بعد آفای دکتر اپادورا رئیس دبیر خانه کنفرانس پیامهای تلگرافی را که از کشورهای رسیده بود قرائت کرد. بعدن تن از رؤساء هیئت های

نماینده گی (افغانستان ، ارمنستان ، آذربایجان ، بتان ، برمه ، هندوچین ، سیلان ، چین ، مصر) یکایک بترتیب الفبائی نطق افتتاحی بزبانهای ملی خود یا بزبان انگلیسی ایراد کردند . نخستین جلسه عمومی کنفرانس در ساعت نوزده و نیم خاتمه یافت .

دومین جلسه عمومی روز دوشنبه سوم فروردین (۲۴ مارس) با حضور جمعی کثیر که به دوازده هزار تن تخمین زده شد و غالباً از رجال و راجه‌ها و نوابها و معاریف هندوستان بودند در محل مذکور تشکیل گردید .

اول رئیس هیئت نماینده گی گرجستان و بعد رئیس هیئت نماینده گی اندونزی نطق کرد سپس نگارنده بشام دانشگاه تهران نطقی ایراد نمود (۱) و ترجمه انگلیسی آن بوسیله آقای انور از مترجمین وابسته باداره دیرخانه کنفرانس قرائت شد پس از من نمایندگان کشورهای دیگر (قزاقستان ، مالایا ، نپال ، فلسطین ، سیام ، نایبکستان ، تبت ازبکستان) نطق کردند مجلس بانظم کامل اداره میشد و بیانات نمایندگان عموماً آمیخته با احساسات برادری و محبت و صلاح دوستی بود تنها نماینده دانشگاه فلسطین پروفیسور هو گو بر گمن Prof. Hugo Bergmann در نطق خود بعریها حمله کرد و مصطفی مؤمن نماینده مجمع اخوان مسلمین مصر کتیباً به بیانات او اعتراض نمود خانم کریمه السعید نماینده مجمع اتحاد زنان مصر و تقی الدین نماینده مجمع اتحاد عرب (عرب لیک) نیز شدیداً بنماینده فلسطین اعتراض کردند و چون ممکن بود که گفتگو و جدال دامنه پیدا کند پانزدهت نهر و که در این وقت بسبب بیماری خانم نینو بمسند ریاست قرار داشت بنماینده فلسطین و مصر دیگر اجازه نداد که مباحثه خود را دنبال کنند نماینده فلسطین با اعتراض از مجلس خارج شد لیکن جمعی از نمایندگان و رجال بخارج رفته

(۱) رجوع شود بضمیمه اول این گزارش .

اورا باز آوردند و اختلاف آنها بحسب ظاهر مرتفع گشت .
سومین جلسه عمومی کنفرانس ساعت پانزده و نیم روز پنجم
فروردین ۱۳۲۶ (۲۶ مارس ۱۹۴۷) در تالار کالج لییدی ایروین
Lady Irwin College تشکیل شد و گزارش کمیسیون مربوط
بمسائل نژادی پس از بحث و اصلاح بتصویب رسید ریاست جلسه درین
روز با نماینده افغانستان دکتر عبدالمجید خان کفیل دانشگاه
کابل بود .

چهارمین جلسه عمومی کنفرانس ساعت پانزده و نیم ششم فروردین
(۲۷ مارس) در تالار کالج مذکور منعقد گردید و گزارش کمیسیون
مسائل فرهنگی پس از بحث و اصلاح تصویب شد .
ریاست جلسه درین روز با نماینده چین آقای ون یوان نینگ
Wen Yuan Ning استاد دانشگاه ملی پکین بود .

پنجمین جلسه عمومی ساعت پانزده و نیم هشتم فروردین (۲۹
مارس) در کالج مزبور منعقد گردید گزارش کمیسیون راجع به سیر
وضع اقتصاد مستعمراتی بوضع اقتصاد ملی پس از مذاکرات بتصویب
رسید ریاست جلسه بعهده رئیس هیئت نمایندگی برمه آقای جستیس
کیومینت Justice Kiau Myint قاضی دیوان کشور رانگون بود .
ششمین جلسه عمومی ساعت نه روز یازدهم فروردین (اول
آوریل) در تالار کالج مذکور تشکیل گردید و گزارش کمیسیون
راجع به نهضت های آزادیخواهی ملل آسیا پس از بحث و گفتگو
و اصلاح بتصویب رسید درین روز ریاست جلسه بموجب نامه دیرخانه
کنفرانس بعهده رئیس هیئت نمایندگی ایران (نگارنده) محصل
گردیده بود .

هفتمین جلسه عمومی ساعت پانزدهم فروردین در سالن کالج
مذکور منعقد شد گزارش کمیسیون امور اجتماعی و بهداشت و مقررات

مربوط بزنان پس از بحث و اصلاح بتصویب رسید ریاست جلسه با رئیس هیئت نمایندگی آذربایجان قفقاز آقای ابراهیم اف بود . ساعت چهار و نیم بنا به تصمیمی که قبلا گرفته شده بود مهاتما گاندی قاضی معروف بمحل جلسه وارد شد و حضار با احساسات احترام آمیز مسرت انگیز و فریاد تحسین و آفرین مقدم اورا تبریک گفتند «هان لیه و» و نماینده چین اورا از عیم روحانی هندوستان و نور آسیا و مرد بزرگ دنیا خواند گاندی بر حسب خواهش حضار با صدای ملایم و آهسته در حالی که پانندیت نهر و بلندگورا نزدیک دهان او نگاهداشته بود نطقی مختصر ایراد کرد و گفت هندوستان اکنون بتحصیل استقلال کامل خویش نزدیک است ما نمی خواهیم «ارباب» خویش را تغییر دهیم بلکه میخواهیم خود آقای خود باشیم اما این را نمیدانم که چگونه آقای خویش خواهیم شد . آنچه میدانم این است که ما وظیفه خود را انجام خواهیم داد و بافی باخدای تواناست میگویند که انسان خود سازنده تقدیر خویش است این قول تمام حق نیست . انسان آنقدر سازنده تقدیر خویش است که آن قدرت بزرگی که برتر از نیات و مقاصد ما است آنرا بخواند من آنقدرت بزرگ را خدا نمیخوانم بلکه چنان میخواهم که وقتی نزد حکیم بزرگ «رو من رولان» خواندم او گفت خدا حقیقت است من گفتم میخواهم ترتیب این کلمات را مقلوب کرده بگویم حقیقت خداست امروز نیز همان عقیده را دارم . حقیقت برتر از مقاصد ما است و قدرتی است که ما نمی شناسیم . بنابراین حقیقت خدای من است و آنچه پیرامون خود می بینم باید بآن حقیقت منجر شود که کس قادر بوصف و وصل آن نیست ولی آنقدر که عقل نافس ما اقتضا کند شناختنی است .

پس شما که از نواحی مختلف آسیا بدین جا آمده اید خوبست هر سال یا هر دو سال یکبار اجمن کنید و بساختن بناء بزرگ حقیقت همت گمارید .

صف اول از راست بچپ : عبدالغفارخان . مهاتما گاندی . پانڈیت نہرو . د کتر صدیقی (رجوع شروع ہوا)

غرض کنفرانس ملل آسیائی این نیست که اجتماعى در برابر اروپا و آمریکا وجود آوریم و دنیا را بدسته‌های آسیائی و اروپائى و آمریکائى تقسیم کنیم و بجان یکدیگر افتیم غرض ما اتحاد ابناء بشر و ترك تعصب و تحزب است.

پس از پایان یافتن نطق وی رؤساء نمایندگان يكايك پیش او آمدند و بوسیله پانديت نهر و باو معرفی شدند.

هشتمین جلسه عمومى کنفرانس ساعت ده روز دوازدهم فروردین (دوم آوریل) در کالج مذکور منعقد گردید و گزارش کمیسیون مربوط بزنان پس از گفتگو و انتقاد و اصلاح بتصویب رسید درین جلسه آقای دکتر ابا دورا رئیس دبیرخانه کنفرانس خواهش کرد که نطق اختتامى کنفرانس را نگارنده ایراد کند از رئیس هیئت نمایندگی چین نیز همین تقاضا بعمل آمد.

نهمین جلسه عمومى کنفرانس که جلسه نهائى بود ساعت هفده روز دوازدهم فروردین (دوم آوریل) در قلعه پوراننا تشکیل گردید درین جلسه بیش از سی و پنج هزار تن در زیر چادرهای بزرگ مجلل جمع بودند خانم ساروجینی نیدو که از روز دوم کنفرانس بیمار و بعلت ضعف قلب گرفتار بود ریاست داشت رئیس نمایندگان مغولستان و مصر و ویت نام و کره که بسبب تأخیر در رسیدن بدهلی نطق افتتاحى خود را ایراد نکرده بودند در تشکر از اولیاء امور کنفرانس و فوائد و اهمیت این نوع اجتماعات و امید واری بآینده ملل آسیائی بیاناتى کردند از هیئت‌های نمایندگی که به کنفرانس آمده بودند چنانکه معروض افتاد تنها از هیئت نمایندگی ایران و چین خواهش شده بود که نطقى در پایان کنفرانس ایراد کنند هنگام شروع نطق نگارنده خانم نیدو رئیس کنفرانس گفتند که مهاتما گاندی اکنون می‌آید و من مایلیم که او نطق شمارا بشنود من توقف کردم گاندی بجایگاه هیئت رئیس رسید تمام حضار مجلس پیا خاسته بکف زدن و تحسین پرداختند و این

حال تا چند دقیقه ادامه داشت چون او بجای خود نشست و مجلس آرام گرفت من نطق خود را ایراد کردم (۱) خانم زینکین Zinkin ترجمه انگلیسی آن نطق را خواند سپس نماینده چین از کشور های آسیایی دعوت کرد که در سال ۱۹۴۹ دومین کنفرانس ملل آسیایی را در نانکین چین تشکیل دهند این دعوت با کف زدن و تصدیق عمومی تلقی شد بعد رئیس کنفرانس خطاب به مهاتما گاندی کرده او را پدر ملت و مبشر حقیقت و صلح خواند و از وی خواهش کرد که سخنی به گوید گاندی در زمینه آنچه در جلسه روز پیش گفته بود بتفصیل نطقی ایراد کرد و گفت آسیا باید با عشق و محبت اروپا و امریکارا تسخیر کند نه با جنگ و دشمنی پیام آسیا را نباید از زبان مناظر اروپا آموخت و ردائل و درشتی های دنیای غرب که در مادیات منه مک است سرمشق و نصب العین نتواند شد. پیام ما همچون پیام نیاکان خردمند ما باید مبشر عشق و حقیقت باشد نه موجب نفاق و خصومت بگذارید دل شما با آنچه من میگویم اذعان کرده گواهی دهد آنگاه کار من تمام و کامل خواهد بود بر شماست که نه فقط آسیا، بلکه جهان را از فساد و خطارهایی بخشید. این است میراث گرانمایه ای که استادان شما و استاد من برای ما نهاده اند. پس از و نهرو و بزبان اردو و بعد بزبان انگلیسی سخن گفت درین جلسه از طرف کنفرانس صینی نقره ای که اسامی تمام کشورها روی آن نقر شده بود بیاندیت جواهر لعل نهرو و صینی دیگر بخانم نید و تقدیم شد و از طرف بعض هیئت های نمایندگی طرف و نفایسی بیاندیت نهرو اهداء گردید پس از این تشریفات خانم نیدو نطق غرائی که مورد تحسین و اعجاب همگان قرار گرفت ایراد کرد در نطق خود گفت که مردم باید با یکدیگر محبت داشته باشند و همدردی نمایند ضمناً اشاره بنطق نگارنده کرده گفت اگر چه با بودن نماینده ایران

(۱) رجوع شود بضمیمه دوم این گزارش.

دکتر صدیقی من نمیتوانم شعر سعدی را بفارسی بخوانم وای مردم باید طوری رفتار کنند که مفاد آن شعر زیبا (بنی آدم اعضای یکدیگرند) تحقق یابد و همه در شادی و غم شریک یکدیگر باشند پس از ختم نطق خانم نیدو کنفرانس پایان یافت و همه شاد و مشعوف بودیم که امری تاریخی که در حیات ملل آسیائی و زندگانی شخصی مایی سابقه بوده انجام گرفته است.

کمیسیونها

یک روز پس از افتتاح کنفرانس (سوم فروردین - ۲۴ مارس) کمیسیونهای بترتیب ذیل تشکیل گردید تا هر یک در اموری مخصوص تحقیق کرده گزارش آن را بکنفرانس تقدیم دارند.

کمیسیون A مخصوص نهضت های ملی برای آزادی.

کمیسیون B مخصوص مسائل نژادی و مهاجرت بین ملل آسیائی.

کمیسیون C مخصوص تحقیق در سیر وضع اقتصاد مستعمراتی

بوضع اقتصاد ملی و مسائل مربوط با ادارات و خدمات اجتماعی و مسائل راجع به کار.

کمیسیون D مخصوص مسائل فرهنگی.

کمیسیون E مخصوص تحقیق قوانین مربوط بزنان و نهضت های آنان.

نمایندگان ایران به ترتیب ذیل در کمیسیونهای مسند کور

حضور یافته در مذاکرات و تهیه گزارش و پیشنهاد شرکت کردند:

جناب آقای حکمت در کمیسیون A و B.

جناب آقای رام و آقای مقتدری در کمیسیون C.

آقای دکتر مهدی بیانی و نگارنده در کمیسیون D.

خانم صفیه فیروز در کمیسیون E.

کمیسیون D مخصوص مسائل فرهنگی سه بار تشکیل شد و در

جلسات آن مسائل ذیل مورد بحث و استقصاء قرار گرفت:

(۱) مشکلاتی که پس از جنگ در امر تعلیم و تربیت بوجود آمده است.

(۲) ایجاد يك مؤسسه علمی عمومی آسیائی.

(۳) مبادله معلم و دانشجو در دانشدهای آسیا و ایجاد يك سازمان مرکزی که مأمور تحقیق و سائل و تحقق همکاری میان مؤسسات علمی و فرهنگی کشور های آسیا باشد.

(۴) استفاده از تحقیقاتی که از طرف سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (اونسکو) بعمل میآید.

(۵) استفاده از رادیو و تئاتر و سینما و مطبوعات بمنظور نشر فرهنگ.

(۶) شناسائی متقابل دیپلمهای دانشگاهها.

(۷) نشر کتبی که ملل آسیائی را یکدیگر بهتر بشناساند بخصوص در آنچه مربوط بفرهنگ و معارف است.

(۸) تطبیق فرهنگ خصوصی ملی بفرهنگ بین المللی.

(۹) انتخاب يك زبان عمومی که در روابط علمی ملل آسیائی بکار آید و جانشین زبانهای متنوع گردد.

(۱۰) مبادله کتب و روزنامه ها و مجلات علمی و ترجمه مقالات مفید آنها بزبانهای مختلف آسیائی.

(۱۱) تقویت و تکمیل تحقیقات علمی و انتظام آن در کشورهای آسیائی بنحوی که اطلاع از ترقی علوم و فنون منحصر بفرستادن دانشجو باروپا و آمریکا نباشد.

(۱۲) همکاری کتابخانه ها و موزه ها.

(۱۳) تحقیق فرهنگ های مختلف آسیائی در دانشگاهها و مقایسه و تطبیق آنها.

(۱۴) برقراری کمک خرج برای دانشجویان خارجی

در دانشگاه‌های آسیائی .

(۱۵) تأسیس جمعیت آموزش و پرورش و تربیت بدنی ملل

آسیائی .

(۱۶) تأسیس بنگاه سخن پراکنی آسیائی .

نتیجه مطالعات کمیسیونهای مذکور بصورت گزارش و پیشنهاد در آمد و به ترتیبی که ذکر آن گذشت در جلسات عمومی کنفرانس یکایک تصویب شد يك نسخه از آن گزارشها بضمیمه تقدیم میگردد (۱) و توضیحا بعرض میرساند که چون در ضمن بحث و مطالعه این گزارشها در جلسات عمومی قسمت هائی از عبارات و مطالب آن ها تغییر یافته است این اوراق صورت قطعی مصوبات کنفرانس را ارائه نمیکند دیرخانه کنفرانس مشغول تنظیم و طبع مصوبات مذکور میباشد و البته نسخی از آن بایران ارسال خواهد شد .

نگارنده ذکر این امر را در این جا لازم میدانند که کنفرانس ملل آسیائی از اخذ تصمیمات معین خودداری نمود بلکه در این مرحله از فعالیت خود مسائل و مشکلات مختلف اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور های آسیائی را مورد بحث قرار داد و زمینه حل مسائل دشوار عمومی و همکاری ملل مذکور را در آینده آماده ساخت .

سازمان دائم روابط آسیائی

از نتایج مهم کنفرانس که بی شك در مناسبات آینده ملل آسیائی تاثیر خواهد داشت ایجاد يك سازمان دائم روابط ملل آسیائی است این موضوع در هیئت مدیره کنفرانس مرکب از رؤساء هیئت های نمایندگی در جلسه دوم فروردین ۱۳۲۶ (۲۳ مارس ۱۹۴۷) که بریاست خانم ساروجینی نیدو منعقد شد از طرف پاندهیت جواهر لعل نهرو که بحضور در این جلسه دعوت شده بود مطرح گردید هیئت مذکور پس از بحث

(۱) گزارشها چون با انگلیسی بود و صورت قطعی نیز نداشت بچاپ نرسید .

در ضرورت وجود آن اخذ تصمیم را بیک کمیسیون فرعی مرکب از رؤساء هیئت‌های نمایندگی افغانستان و آذربایجان قفقاز و برمه و سیلان و چین و مصر و اندونزی و ایران و مالایا و فلسطین و پنج تن از نمایندگان هندارجاع نمودند کمیسیون فرعی مذکور در ساعت ۲۱ روز چهارم فروردین ۱۳۲۶ (۲۵ مارس) تشکیل گردید و پس از مذاکرات بیک هیئت سه نفری، مرکب از آقای بندرنک Bandarnaike رئیس نمایندگان سیلان و آقای کریشنامنون V. k. krishna Menon نماینده هند در کنفرانس و نگارنده را بتهیه طرح اساس نامه آن سازمان مأمور ساخت هیئت پس از سه جلسه مذاکره و مشورت طرحی تنظیم و بکمیسیون فرعی تقدیم کرد این طرح با طرحی که از طرف شورای هندی امور جهانی (از مؤسسات جدید حکومت موقت هندوستان) ترتیب داده شده بود بهیئت مدیره فرستاده شد و در نتیجه مطالبات و مذاکرات طرح ثالثی بوجود آمد که در شورای عمومی موقت مرکب از دو تن نماینده از هر یک از کشورهای آسیائی که در کنفرانس شرکت کرده بودند مورد بحث قرار گرفت از ایران جناب آقای حکمت و نگارنده در آن شوری شرکت کردیم نظر جمعی از نمایندگان این بود که سازمان روابط آسیائی و شعبات خصوصی ملی آن باید بکلی آزاد و غیر دولتی باشد و مقامات دولتی و رسمی بهیچوجه در آن دخیل نباشند چون عقیده مزبور بادر نظر گرفتن اوضاع و احوال کشور ایران و بعض دیگر از کشورهای آسیائی و ملاحظه این امر که اگر دولت درین نوع مؤسسات مداخله نکند و برای اجرای تصمیمات آنها مساعدت ننماید دایره عمل و نتیجه اقدامات آنها بسیار محدود و حتی احياناً ناچیز خواهد بود بنظر غیر مؤثر میامد جناب آقای حکمت و نگارنده پس از مذاکرات و مباحثات ممتد در جلسه کمیسیون فرعی شورای عمومی موقت (۱۳ فروردین - سوم آوریل) توانستیم راه انتساب شعبات ملی سازمان دائم را بدولت

واستعانت از آن باز نگاهداریم . در اساس نامه‌ای که برای سازمان روابط آسیائی موقتا تهیه شد و در دومین کنفرانس ملل آسیائی بصورت قطعی در خواهد آمد مقرر گردید که شورای عمومی موقت مرکب از ۳۰ تن از نمایندگان کشورهای که در نخستین کنفرانس شرکت کرده‌اند تشکیل گردد و یک رئیس و دو سردیر، یکی از کشوری که اولین کنفرانس در آن منعقد گشته و دیگر از کشوری که کنفرانس آینده در آن انعقاد خواهد یافت انتخاب شوند . سازمان روابط آسیائی یک شعبه ملی در هر کشور آسیائی خواهد داشت و اعضاء شورای عمومی موقت موظف‌اند که شعبات مذکور را با سازمان عمومی مربوط ساخته و در کشورهای که این شعبه وجود ندارد مقدمات تأسیس آنرا فراهم سازند . کنفرانس عمومی آینده در ۱۹۴۹ منعقد خواهد شد شورای عمومی موقت که بطریق مزبور تشکیل شده است تا زمان تأسیس شورای نابت پایدار خواهد بود و پس از تشکیل آن کارهای خود را بشورای جدید تفویض خواهد کرد شخص پانددیت جواهر لعل نهرو ریاست شورای موقت سازمان روابط آسیائی تعیین گردید . دبیرخانه شوری در نظر دارد که طرح موقت را بطبع رسانیده منتشر کند نسخه مذکور در صورت وصول برای استحضار خاطر عالی تقدیم خواهد گردید .

امور ضمیمه کنفرانس

از جمله کارهایی که در ضمن تشکیل کنفرانس ملل آسیائی در دهلی صورت گرفت یکی افتتاح نمایشگاه صنعت و باستان شناسی آسیائی بود دیگر افتتاح نمایشگاه صنایع جدید ملل آسیائی .

(۱) نمایشگاه صنعت باستان و آثار آسیائی در تاریخ اول فروردین ماه ۱۳۲۶ (۲۲ مارس) افتتاح گردید در این نمایشگاه اگر چه آثار و اشیاء بسیار از مظاهر تمدن و فرهنگ و صنعت ایران قدیم